

АНОТАЦІЯ

Іл'юк Д.Д. Судова влада і громадськість: концепт взаємодії. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2025 р.

Узагальнений короткий виклад основного змісту дисертації.

У сучасному світі, коли Україна активно просувається на шляху до європейської інтеграції та розвитку громадянського суспільства, питання взаємодії судової влади та громадськості набуває виняткової важливості. Судова влада є одним із ключових інститутів правової держави, який забезпечує захист прав і свобод громадян, гарантує верховенство права та сприяє підтриманню законності в суспільстві. Її ефективність і легітимність значною мірою залежать від того, наскільки суспільство довіряє судам і чи сприймає їх як справедливі та незалежні. У свою чергу, громадськість, як активний учасник соціальних і правових процесів, має потенціал впливати на судову систему, сприяючи її прозорості, відкритості та підзвітності. Саме тому дана дисертація присвячена комплексному дослідженню концепту взаємодії судової влади та громадськості, розробці теоретичних основ цієї взаємодії та практичних рекомендацій для її вдосконалення в умовах сучасної України.

Метою дослідження є обґрунтування концептуальних засад взаємодії судової влади та громадськості через створення трирівневої моделі, яка охоплює комунікативну, інтеграційну та інституційну взаємодії. Ця модель дозволяє систематизувати процеси співпраці між судами та суспільством, враховуючи як теоретичні аспекти, так і практичні особливості їх реалізації.

Завдання роботи передбачають аналіз сутності кожного із зазначених рівнів, вивчення їхнього функціонування в Україні та за кордоном, а також розробку конкретних пропозицій для вдосконалення судової системи з урахуванням потреб громадянського суспільства.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що автор пропонує власний підхід до структурування взаємодії судової влади та громадськості, заснований на трирівневій моделі. У рамках цього підходу уточнено поняття «громадськість» у контексті судової діяльності, розмежовано активну та пасивну громадськість, а також розроблено нові механізми комунікації, інтеграції та інституційного забезпечення правосуддя. Для досягнення поставленої мети використано широкий спектр методів дослідження, серед яких теоретичний аналіз, порівняльно-правовий метод, системний підхід, а також методи узагальнення та моделювання.

В першому розділі дисертації детально досліджено теоретичні та практичні аспекти комунікативної взаємодії між судовою владою та громадськістю як базового рівня співпраці. Комунікативна взаємодія розглядається як основа для забезпечення прозорості судових процесів і формування довіри до судової системи.

У цьому контексті проаналізовано ключові чинники, які впливають на ефективність комунікації, зокрема доступність інформації про судові процедури, зрозумілість правових документів для пересічних громадян і рівень правової культури населення.

Особливу увагу приділено ролі сучасних інформаційних технологій, таких як цифрові платформи, вебсайти судів і соціальні мережі, у поширенні інформації про діяльність судової влади. Запропоновано практичні заходи для вдосконалення комунікативної взаємодії, зокрема розробку Концепції комунікативної взаємодії судової влади, яка б уніфікувала підходи до інформування громадськості, а також створення судових інформаційно-медійних центрів, які б виконували функцію посередника між судами та суспільством.

Окремо розглянуто вплив засобів масової інформації на формування громадської думки про судову владу, а також роль консультативних рад і громадських організацій у налагодженні діалогу між цими суб'єктами. На основі проведеного аналізу доведено, що якісна комунікативна взаємодія є

передумовою для підвищення довіри до судів і зростання правової свідомості громадян, що є критично важливим для демократичного розвитку держави.

В другому розділі дисертації увагу зосереджено на інтеграційній взаємодії, яка передбачає залучення громадськості до безпосередньої участі в здійсненні правосуддя через такі інститути, як суд присяжних і мирові судді. У цьому розділі проведено ґрунтовний аналіз українського досвіду функціонування суду присяжних, виявлено його основні недоліки, серед яких недостатня репрезентативність складу присяжних, обмеженість їхніх повноважень і низький рівень підготовки громадян до виконання таких функцій.

Для порівняння розглянуто зарубіжний досвід, зокрема моделі суду присяжних у країнах англосаксонської правової традиції та континентального права, що дозволило виявити кращі практики, які можна адаптувати до українських реалій. На основі цього аналізу запропоновано вдосконалену модель суду присяжних для України, яка передбачає розширення повноважень присяжних і підвищення їхньої ролі у винесенні рішень. Крім того, обґрунтовано необхідність запровадження інституту мирових суддів як механізму наближення правосуддя до громадськості, що особливо актуально для вирішення локальних спорів і конфліктів.

У розділі також розглянуто правові принципи, які лежать в основі інтеграційної взаємодії, такі як добровільність участі громадян, взаємна вигода для суспільства і судової системи, а також правова визначеність процедур залучення громадськості.

Запропоновано конкретні зміни до законодавства України, які б сприяли гармонізації інтеграційної взаємодії та підвищенню її ефективності. Доведено, що інтеграція громадськості в процеси правосуддя не лише підвищує довіру до судової системи, а й сприяє формуванню більш справедливого і гуманного підходу до вирішення правових спорів.

В третьому розділі дисертації досліджено інституційну взаємодію як вищий рівень співпраці між судовою владою та громадськістю, що

реалізується через механізми громадського контролю та підзвітності. У цьому контексті проаналізовано роль таких інститутів, як адвокатура, Громадська рада доброчесності та присяжні тощо, у забезпеченні прозорості й відповідальності судової влади перед суспільством. Особливу увагу приділено проблемам, які виникають у процесі громадського контролю, зокрема недостатній інституційній спроможності громадських організацій і відсутності чітких механізмів взаємодії з судами.

Для вирішення цих проблем запропоновано створення Ради правозахисних організацій України як координуючого органу, який би об'єднував зусилля громадськості у сфері моніторингу судової діяльності.

Крім того, розроблено низку механізмів для вдосконалення інституційної взаємодії, таких як запровадження громадського запиту як інструменту отримання інформації про судові процеси, а також створення системи моніторингу судових рішень для оцінки їхньої справедливості та відповідності закону. У розділі також розглянуто процес інституалізації громадськості, який передбачає поступове формування стійких інститутів громадянського суспільства, здатних брати активну участь у контролі за діяльністю судової влади.

Доведено, що інституційна взаємодія є необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку відносин між судами та громадськістю, а її ефективність залежить від чіткого правового регулювання та підтримки з боку держави. Запропоновані рекомендації спрямовані на створення правового та організаційного підґрунтя для реалізації громадського контролю в Україні.

Дослідження обґрунтовано положення про те, що взаємодія судової влади та громадськості є складним і багатогранним процесом, який залежить від цілої низки факторів, включаючи комунікативні можливості, правові норми та соціальні умови. Запропонована в дисертації трирівнева модель – комунікативна, інтеграційна та інституційна взаємодія – створює теоретичну основу для системного вдосконалення судової системи України. Розроблені практичні рекомендації, такі як створення інформаційно-медійних центрів,

реформування суду присяжних і запровадження громадського контролю, мають значний потенціал для підвищення відкритості та підзвітності судової влади. Реалізація цих пропозицій сприятиме не лише зміцненню довіри до правосуддя, а й розвитку правової культури населення, що є важливим кроком на шляху до побудови демократичної правової держави.

У підсумку дисертація пропонує цілісний підхід до вдосконалення взаємодії судової влади та громадськості, який може бути використаний як основа для подальших наукових досліджень і практичних реформ у цій сфері.

Ключові слова: судова влада, громадськість, взаємодія, громадянське суспільство, демократія, комунікація, суд, правосуддя, держава, суспільство, права людини, суддя, громадські ради, євроінтеграція, довіра

SUMMARY

Illyuk D.D. Judicial Power and the Public: The Concept of Interaction. – *Qualifying scientific work on manuscript rights.*

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 08 Law, specialty 081 Law – Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025.

Generalized summary of the main content of the thesis.

In today's world, as Ukraine progresses toward European integration and the strengthening of civil society, the interaction between judicial power and the public emerges as a highly relevant issue. Judicial power, as a cornerstone of the rule of law, plays a pivotal role in safeguarding citizens' rights and freedoms, upholding the supremacy of law, and ensuring legality within society. Its effectiveness and legitimacy hinge significantly on the degree of public trust and the perception of courts as fair and independent institutions. Meanwhile, the public, as an active participant in social and legal processes, has the capacity to influence the judicial system, fostering its transparency, accessibility, and accountability. This dissertation is dedicated to a comprehensive exploration of the concept of interaction between judicial power and the public, the development of its theoretical framework, and the

formulation of practical recommendations to enhance this relationship in contemporary Ukraine.

The purpose of this study is to establish the conceptual foundations of judicial-public interaction by proposing a three-level model encompassing communicative, integrative, and institutional dimensions. This model enables a structured approach to understanding and improving cooperation between courts and society, integrating both theoretical insights and practical considerations.

The objectives include analyzing the essence of each interaction level, examining their application in Ukraine and internationally, and offering targeted proposals to refine the judicial system in alignment with civil society's needs.

The scientific novelty lies in the author's innovative structuring of this interaction through the three-level model, alongside a refined definition of the "public" in the judicial context – distinguishing between active and passive forms – and the introduction of new mechanisms for communication, integration, and institutional support within the justice system. A broad range of research methods was employed, including theoretical analysis, comparative legal studies, systemic approaches, and methods of generalization and modeling.

The first chapter explores the theoretical and practical dimensions of communicative interaction as the foundational level of cooperation between judicial power and the public. This form of interaction is essential for ensuring transparency in judicial processes and cultivating public trust in the judiciary.

Key factors affecting communication efficacy are analyzed, such as the accessibility of judicial information, the clarity of legal documents for laypersons, and the population's legal literacy.

The role of modern technologies – digital platforms, court websites, and social media – in disseminating judicial information is closely examined. Practical recommendations include the development of a Concept of Communicative Interaction of Judicial Power to standardize public outreach efforts and the establishment of judicial information and media centers to bridge courts and society.

The chapter also considers the media's influence on public perceptions of the judiciary and the contributions of advisory councils and civic organizations in fostering dialogue. The findings demonstrate that robust communicative interaction is a prerequisite for enhancing trust in the courts and elevating citizens' legal awareness, both critical for democratic progress.

The second chapter focuses on integrative interaction, which involves the public's direct participation in administering justice through mechanisms like juries and justices of the peace. It provides an in-depth analysis of Ukraine's jury trial system, identifying key challenges such as unrepresentative jury compositions, limited juror authority, and inadequate preparation of citizens for these roles.

Comparative insights from jury systems in Anglo-Saxon and continental legal traditions highlight adaptable best practices. Based on this, an enhanced jury trial model for Ukraine is proposed, advocating for broader juror powers and a greater decision-making role. The chapter also justifies introducing justices of the peace to bring justice closer to communities, particularly for resolving local disputes. Legal principles underpinning integrative interaction – voluntariness, mutual benefit, and procedural clarity – are examined, alongside legislative proposals to strengthen this process.

The analysis confirms that public integration into judicial activities boosts trust and fosters a more equitable, humane approach to dispute resolution.

The third chapter investigates institutional interaction as the highest level of cooperation, realized through public oversight and accountability mechanisms. It assesses the roles of entities like the bar, the Public Integrity Council, and juries in promoting judicial transparency and responsiveness. Challenges in public oversight, such as weak institutional capacity among civic groups and unclear interaction frameworks, are addressed.

Solutions include establishing a Council of Human Rights Organizations of Ukraine to coordinate monitoring efforts and developing tools like public inquiries and judicial decision monitoring systems to evaluate fairness and legality.

The chapter also traces the institutionalization of civil society, emphasizing the need for stable, active organizations to oversee judicial power. Effective institutional interaction, it argues, requires clear legal frameworks and state support, with proposed recommendations aimed at creating a robust legal and organizational basis for public control in Ukraine.

The research concludes that the interaction between judicial power and the public is a multifaceted process shaped by communication, legal norms, and societal conditions. The proposed three-level model – communicative, integrative, and institutional – offers a theoretical framework for systematically enhancing Ukraine’s judicial system. Practical recommendations, including the creation of media centers, jury trial reforms, and public oversight mechanisms, promise to increase judicial openness and accountability. Implementing these measures will strengthen public trust in the judiciary and advance legal culture, marking a vital step toward a democratic rule of law. This dissertation provides a holistic approach to improving judicial-public interaction, serving as a foundation for future research and reforms.

Keywords: judicial power, public, interaction, civil society, democracy, communication, court, justice, state, society, human rights, judge, public councils, European integration, trust

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

**Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати
дисертації:**

***Наукові праці у виданнях, включених до переліку наукових фахових
видань України:***

1. Іл'юк Д.Д. Інтеграційна взаємодія судової влади та громадянськості: пошук збалансованої моделі функціонування суду присяжних. *Ерліхівський журнал*. 2024. Вип. 9. С. 38–44

2. Іл'юк Д.Д. Взаємодія судової влади та громадськості: деякі аспекти термінологічної визначеності. *Право і суспільство*. 2023. № 3. С. 190–197.
3. Іл'юк Д.Д. Взаємодія судової влади та громадськості: комунікаційний аспект. *Ерліхівський журнал*. 2023. Вип. 7. С. 38–44.
4. Черновський О.К., Іл'юк Д.Д. Окремі питання практичної реалізації нової концепції судової реформи. *Європейські перспективи*. 2021. № 1. С. 34–39. (Особистий внесок: Іл'юк Д.Д. провів аналіз проблемних питань імплементації нової концепції судової реформи в частині функціонування суду присяжних та запровадження інституту мирових суддів в Україні).
5. Черновський О.К., Іл'юк Д.Д. Окремі питання побудови військового судочинства в Україні на основі міжнародного досвіду. *Наше право*. 2020. № 1. С. 184–191. (Особистий внесок: Іл'юк Д.Д. здійснив дослідження моделей взаємодії військових судів іноземних держав із представниками військової громадськості в якості присяжних).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Іл'юк Д. Д. Комунікативна взаємодія судової влади та засобів масової інформації: питання побудови діалогу та довіри. *Свобода – основа прав людини* : матеріали Всеукраїнського круглого столу (Чернівці, 9 грудня 2023 р.). Чернівці : Букрек, 2023. С. 73–78.
7. Іл'юк Д. Д. Громадський контроль в умовах взаємодії громадськості та судової влади. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 21–22 січня 2022 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2022. С. 5–8.
8. Іл'юк Д. Д. Комунікація суду із громадськістю та ЗМІ. *Евристично-правовий потенціал філософсько-освітніх ідей представників Львівсько-Варшавської школи (1895-1993 рр.) та Віденського гуртка (1922 р.)* : матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Львів, 27 жовтня 2022 р.) Львів : БОНА, 2022. С. 223-226.

9. Іл'юк Д. Д. Судовий процес як легітимна та цивілізаційна форма захисту прав і свобод людини. *Гідність – основа прав людини* : матеріали Всеукраїнського круглого столу (8 грудня 2022 р., м. Чернівці). Чернівці : Букрек, 2022. С. 66–70.

10. Іл'юк Д. Д. Юрисдикційні процеси розгляду справ військовими судами в Україні. *Концептуальні засади використання психологічних знань в судовій діяльності* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Чернівці, 31 травня 2019 р.) Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. С. 50–55.